

Horecký zpravodaj

Červenec 2003

Číslo 11. (2/2003)

INFORMACE OBECNÍHO ÚŘADU

Plynofikace

Příprava plynofikace naší obce pokročila o další nezbytný krok, a sice oficiální založení sdružení obcí pro plynofikaci s názvem sdružení „Obora“. Samotné obce v podstatě nemají šanci získat státní dotaci pro výstavbu plynu, v případě, že se sdruží, se tak šance na příspěvek z fondu životního prostředí zvětšuje. Členy sdružení obcí „Obora“ jsou tedy obce Horky, Bohuňovice a České Heřmanice. Sdružení bylo zaregistrováno a podává žádost o dotaci na ministerstvo životního prostředí. To bude jednat na podzim o přidělování dotací. Neděláme si zbytečně velké naděje na úspěch v prvním roce, ale je velice důležité, že máme splněny všechny požadavky pro podání této žádosti.

I n t e r n e t

Po vleklých problémech s firmou Fortech se podařilo připojit všechny žadatele k internetu. Z důvodu dovolených se nepodařilo dohodnout schůzku se zástupci firmy Fortech, na které jsme chtěli informovat všechny zájemce o možnostech využití tarifů, o platbách apod. S připojením přes Fortech došlo ke změně e-mailové adresy obce. Nová adresa je: **obec.horky@lit.cz**

Josef Pechanec

Oznámení Sboru dobrovolných hasičů

Sbor dobrovolných hasičů Horky zorganizoval tradiční taneční zábavu, která se opravdu vydařila. Každý pátek a neděle je otevřena hájenka. Pro celý sbor je však velká škoda, že se do těchto akcí nezapojuje více lidí a vše je na bedrech několika jedinců.

SDH Horky

UPOZORNĚNÍ OBECNÍHO ZASTUPITELSTVA

Veřejné zasedání obecního zastupitelstva je pravidelně každé první pondělí v měsíci.

Svoz plastů bude proveden firmou LIKO začátkem srpna. Termín bude upřesněn. Svoz bude vyhlášen rozhlasem a na vývěsce obecního úřadu.

Zastupitelstvo by velice uvítalo návrhy řešení ozelenění naší návsi po vykácení starých stromů. Vysázení by se provedlo na podzim nebo na jaře podle doporučení odborníků.

Výsledky referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii, konaného ve dnech 13. a 14. 6. 2003

	Horky		srovnání s celou ČR
oprávněných občanů	91		
zúčastnilo se	70	tj. 76,9 %	55,21 %
pro vstup do EU	53	tj. 80,3 %	77,33 % z platných hlasů
proti vstupu do EU	13	tj. 19,7 %	22,67 % z platných hlasů
neplatné hlasy	4		

Jana Hurytová

DO EVROPY – AŽ PO REFERENDU?

Václav Müller

Stál jsem nedávno na humnech za Jandíkovíc zahradou a nemohl se nasytit pohledem na krajinu před sebou. Nad zrcadlem rybníka přelétávali s křikem bělostní racci, mezi heřmanskými střechami trčela k modrému nebi věž kostela. Bylo jasno, takže jsem na horizontě rozeznával i stavení na okraji Voděrad. Najednou jsem si uvědomil: obraz tohoto krajinného koutu východních Čech se za spoustu let skoro nezměnil! Plochy polí, jak lány před několika desítkami let rozoráním mezi scelila družstva, se neproměnily po listopadu 1989 na stuhy, jak jsem je znával koncem čtyřicátých let, Bože! Minulého století...

Když jsem si tuto krajinu prohlížel po „sametové revoluci“, představoval jsem si naivně, jak se každý hospodář chopí zase toho svého a začne

samostatně hospodařit, zkrátka, že se život na vesnici vrátí tam, kde byl za časů před združstevněním. Do časů, kdy řečeno s básníkem: „hospodář vypřáh koně, svou hlavu vložil v hřívu svého druha a zaposlouchal se, co mluví kraj.“

A ono je za těch třináct let zase všechno jinak... Politický, hospodářský ani technický pokrok nezastavíš! Nejenom že na Horkách nikdo už asi nemá ve chlívě kravku, o koních ani nemluvě! Jenom o té sjednocené Evropě se pořád v rádiu a televizi mluví. A v novinách ti, co do toho líp vidí, píší, že když se k Evropské unii nepřipojíme, zůstaneme prý zaostalým koutem, ostrůvkem, který naši milí sousedé ekonomicky vyřídí.

Dnes se na horeckém obecním úřadě ví, že téměř třetina chalup v posledním desetiletí změnila majitele, že například Sejkorovic mlejn patří pánům Hrušovi a Kašparovi a jejich manželkám. A nemele... Ani kdyby technicky mohl, nemá co. Horky se mění v „chalupářskou obec“. Za mého mládí v mlýnské strouze tekla vodička jako křišťál. Chodila do ní děučata Mikuleckých, Marta a Anička, máchat bílé prádlo, které pak rozprostřely na louku, aby jej sluníčko dobělilo. O olšinky taky jako by se dnes nikdo nestaral. Jsou plné kopřiv, lebedy a polámaných trouchnivějících kloniků. Koho by dnes napadlo jít je nasekat, svázat do otýpek a topit jimi, jak to dělávala bábinka Horáková. Teď, když bude zaveden skoro do každého stavení zemní plyn? Jeho cena však přinutí sousedy vrátit se k tuhému palivu, které však je trnem v oku ochráncům přírody!

Moc se nám do té Evropské unie nechce. Možná si některý z vás řekne, že to je pohled zvenčí! Máte pravdu, nejsem horecký rodák, jsem jaksi jen adoptivní. Žil jsem mezi vámi nějakou dobu za války a dokonce chodil s některými do cerekvické měšťanky – pardon, tehdy za protektorátu se jí říkalo „hlavní“... Je to už více než šest desítek let, co se chodím dívat na krajinu z Jandíkových humen. A při tom si uvědomuji, že tento kout východních Čech je pro mne jedním z nejkrásnějších a Horky srdcem Evropy. Když se řekne šedesát let, myslí člověk na gotickou katedrálu svatého Víta v Praze nebo na dva vztyčené prsty věží vysokomýtského kostela, které jsme jako děti, pasoucí husy za hospodou nebo za humny Rovenských, okukovali.

A propos – Rovenští! Tehdy to bylo stavení Kozákových a o něco níž hospoda u Jiříčků, pak chalupa u Dolníčků (dodnes vidím dědu bafajícího z faječky nad louží), u studýnky Fikejzů číslo 7 – ten sbor patří nějakému inženýru z Brna, Mikulečtí se změnil na Dlouhovy – a tak bych mohl pokračovat. Metamorfózy se týkaly i „horního“ konce obce. Kde například žijí Pepík Lichtenberků, Lada Němců či Pepík Hebltů? Řekne se: přirozený běh života, migrace ženěním a vdáváním, ale také prodejem, když původní majitel neměl potomky. Na tyhle změny neměl vliv protektorát, JZD ani žádná totalita, natož současná demokracie.

Po druhém břehu rybníka jdou dva lidé. Drží se za ruce. Nerozeznám, kdo jsou. Jen mi napadá: ono je to se vstupem do EU jako s manželstvím. Oba partneři do něj vstupují více méně dobrovolně. A oba se musí leccého vzdát a vzájemně se přizpůsobit. Tak jaký křik o ztrátě suverenity. Má-li manželství fungovat, musí oba táhnout jedním směrem a ne jeden čehý a druhý hot. A o tu jednotu jde přece i v Evropě.

Žádný strach před velkými zvířaty. Český člověk je přizpůsobivý, život půjde dál. Jen jde o to, aby v něm každý našel místo, které má rád. Já ho našel tady, u vás, na Horkách...

Náboženský emigrant Jan Janoušek

Jan Janoušek se narodil jako druhé ze sedmi dětí rodičů Václava Janouška, držitele horecké usedlosti, dnes nesoucí čp. 17, a Mariany, rozené Němcové z Českých Heřmanic. Pokřtěn byl 16. května 1709 v chrámu Páně v Brandýse nad Orlicí, narodil se tedy buď též den či o den dříve. Za kmotry šli Václav Ludvíček a Magdalena, manželka Martina Voříška, všichni z Horek.

V rodině Janouškových se i přes rekatolizaci, probíhající od druhé poloviny 17. století, udržovala protestantská náboženská tradice, trvala povědomost o starých českých bratřích. Obzvláště Janův dědeček Pavel Janoušek (8. 1. 1658 – 6. 5. 1725) mluvil o tom, jak to ve zdejší krajině vyhlíželo. Ještě Janův otec Václav (28. 9. 1682 – 18. 7. 1730) se účastnil tajných večeří Páně, které bývaly u Janoušků konány za účasti přichozích bratří. Děti byly v tomto duchu vychovávány.

Po smrti otce se Jan ujal hospodářství na čp. 17, grunt však fakticky řídila pozůstalá vdova Mariana, jež při stavení mnoho zlepšila. V sousedních Českých Heřmanicích došlo na počátku třicátých let 18. století k poměrně rozsáhlému náboženskému pohnutí mezi tajnými nekatolíky, zejména mezi mladými svobodnými lidmi. Jan Janoušek se s nimi též často scházel. Tato věc však byla posléze prozrazena. Jan byl vyšetřován kvůli držení „kacířské“ knihy Manualník a pro styky s Václavem Němcem, kovářem z Heřmanic, a jinými lidmi, podezřelými z kacířství. Václav Němec uprchl před trestem za kacířské schůzky v lednu 1733 za hranice. O svatodušních svátcích (24. května) téhož roku pomohl Václav Němec přes hranice do hornolužického Gerlachsheimu (dnešní Grabiszycze Dolne v Polsku) Janu Janouškovi a dalším lidem. V Gerlachsheimu bydlel Jan Janoušek u hospodáře Kladiva. Už brzy po svém útěku, kolem svátku sv. Pavla, tj. 30. června, se Jan vrátil do Čech, aby vyvedl své příbuzné. Odvedl do náboženské emigrace do Gerlachsheimu svou matku Marianu, mladší sourozence Kašpara, Annu, Kateřinu, Marianu a tetu z otcovy

strany Marianu. Opuštěný grunt čp. 17 po zběhlých poddaných připadl za trest litomyšlské vrchnosti, která jej prodala 10. října 1733 Janu Dostálovi. V Čechách zůstal bratr Jana Janouška Matěj, na Horkách čp. 18 jeho strýc Jiří Janoušek s rodinou. Téhož roku 1733 zběhla pro víru do Gerlachsheimu i rodina Michalových z Horek čp. 28.

Emigrant Jan Janoušek se do Čech vracel i nadále, aby odváděl další souvěrce do ciziny. Úřady jej zapsaly do seznamu „svůdců“ a z výsledků nekatolíků byl sestaven popis jeho osoby. Byl jednooký, v obličejí červený, vlasy měl černé a kadeřavé. Byl menší zavalité postavy, za chůze se kolíbal a při řeči mhouřil oko. Jeho oblíbenou průjovídkou bylo: „Toť je hrozná věc.“ S Janem Vokasem, řečeným Martínkem, původem z Netřeby, taktéž náboženským emigrantem, odvedl v květnu 1734 tři mladíky ze Sloupnice. V letech 1735 a 1736 navštívil vesnici Čermná na panství lanškrounském. Na podzim r. 1736 vyvedl z této obce, společně s již zmíněným Václavem Němcem a Martinem Pitmanem, původem z Čermné, 21 osob. Jan Janoušek byl na výpravě v Čechách též s emigrantem Jakubem Andrlem, bratrem Jiřího Andrleho, horeckého hospodáře na čp. 15, známého tajného nekatolíka. Rozmlouvali s lidmi ve vesnicích Čermná a Bystřec na lanškrounském panství.

Kvůli rozsáhlé emigraci z panství Lanškroun si tamnější vrchnost stěžovala u saského kurfiřta a českým evangelíkům, kteří zběhli do Lužice, tak hrozilo navrácení do Čech. Aby se vyhnuli tomuto nebezpečí, odešel s nimi kazatel Augustin Schulz r. 1737 na pozvání pruského krále do Berlína. Se Schulzem sem přišli i bratři Jan a Kašpar Janouškové. Jan Janoušek se téhož roku odvážil jít ještě jednou do Čech, aby vyvedl svého známého. Na zpáteční cestě byl však s těmi, které odváděl do emigrace, zadržen a uvrhnut do vězení v dolnoslezském městě Schmiedeberg (dnes Kowary na polské straně Krkonoš nedaleko Sněžky). Janu Janouškovi byly nohy dány do želez a měl být odtud vydán své, tj. litomyšlské, vrchnosti. Avšak noc před tím, než měl pro něj přijet vůz, vyrazili jeho spoluvězňové, kteří neměli žádná pouta, díru do zdi, kterou se podařilo všem uniknout. Jan Janoušek se vrátil ve velmi zbědovaném stavu do Berlína.

24. dubna 1738 se zde oženil s Ludmilou Pakostovou, pocházející taktéž z panství litomyšlského, asi ze vsi Kamenné Sedliště, která emigrovala též r. 1733. V exilu spolu s ní byli i její četní sourozenci. O rok později, r. 1739, se švagrem Jana Janouška stal Václav Němec, když se oženil s Dorotou Pakostovou, sestrou Janouškovy manželky. 9. září téhož roku 1739 se oženil i Janův bratr Kašpar Janoušek. Z manželského svazku s Veronikou Čapkovou (Pěničkovou) se mu narodili dva synové a tři dcery, avšak jen jediné z těchto dětí přežilo svého otce.

Bratři Janouškové se v r. 1745 stali členy českého bratrského sboru. Vedle něj působily v Berlíně i český luterský sbor a český reformovaný sbor. Mezi těmito emigrantskými sbory trvaly však neustále třenice a nesváry. O určitém významnějším postavení Jana Janouška v bratrském společenství svědčí to, že jej pastor Schulz v červenci 1745 žádal, aby vedl v jeho nepřítomnosti veřejné pobožnosti. Pod vlivem bratří mu však odmítl s poznámkou, že chce nejprve sám Spasitele poznat. Spolu s bratrskými pomocníky Václavem Němcem a Jakubem Kavkou (oba pocházeli z Českých Heřmanic a emigrovali r. 1733) navštívil v letech 1751 a 1752, vždy v srpnu, emigrantské bratrské kolonie v Lužici: Nížký (Niesky) a Ochranov (Herrnhut). Jak je zřejmé z výše uvedeného, při emigraci i v exilu samotným hrály velice významnou roli přátelské a příbuzenské vztahy, navázané často již doma v Čechách.

Jan Janoušek zemřel v Českém Rixdorfu (dnes Berlín – Neukölln) dne 2. března 1761. Na tamním hřbitově je dodnes zachována jeho náhrobní deska, která připomíná, že tam odpočívá tělo horeckého rodáka. Význam Jana Janouška pro českou náboženskou emigraci 18. století byl zhodnocen i v krásné literatuře, a to právě před sto lety r. 1903 v červencovém čísle Bratrských listů životopisnou povídkou A. V. Dubského „Z historie utrpení“.

Devět let po smrti Jana Janouška zemřel v Berlíně i jeho bratr Kašpar (8. 11. 1711 – 28. 4. 1770), jenž byl tkalcem. Několik faktů o něm bylo již zmíněno výše. O tom, jaký byl závěr jeho života, jak umíral a jak obtížně se s ním loučila jeho manželka, se pak dozvídáme z ojedinelého historického pramene, jímž jsou životopisy českých náboženských emigrantů v Berlíně. Členové zdejšího sboru obnovené Jednoty bratrské je psali či nechali psát ve svém pokročilém věku nebo v nemoci ohlašující smrt. Po pisatelově smrti byly příbuznými, přáteli či kazatelem doplněny zprávou o posledních dnech života zemřelého. V den pohřbu pak byly nad hrobem přečteny sboru co by vzpomínka na zesnulého, jako díkůvzdání za právě ukončený život.

Bylť jeho Pán Bůh obdařil zvláštní těla silností a povahou pracovitou, takže velice těžké práce podstoupiti možná mu bylo, pilně se chovaje v svém povolání; až při začátku tohoto roku [1770] dala se při něm nějaká slabost jeho těla stánku pozorovati, což se vždy více rozmáhalo, až potom se mu boule na boku vyjevila, kteráž se vždy větší dělala a jemu hroznou bolest působila, takže se konečně na nemocnou postel složiti musil a čas po čase se mdlejší stával, až dne 22. apr. se mu tuze přitížilo... Téhož dne se také chtěl se svou milou manželkou loučiti a vida ji tuze plačící řekl: ‚Má milá manželko, prosím tebe, nezadržuj mne již více, dyť ty máš Spasitele za svého věčného manžela, jemu můžeš všecku svou těžkost každého času přednésti.‘ Ona jej prosila s mnohými slzami za odpuštění všeho, čím ho kdy obtěžovala. On ji velmi ubezpečil, že on nic ani v nejmenším proti ní nemá. Druhý den nato, když mu

jeho manželka povídala, že si na Spasiteli vyprosila, aby jej již pustiti mohla a tak že mu to již chce vinšovati, aby jej Spasitel k sobě brzy pojal. Tu on řekl s radostným srdcem: „Má milá manželko, já ti za ten vinš, i za to, že mě již propouštíš, srdečně děkuji, jako také za všecku tvou službu, kterouž mi prokazuješ...“

Milan Novotný

Ú S M Ě V Y Z J Z D

Jan Morávek

Již v březnovém zpravodaji jsem se tímto tématem začal tak trochu zabývat. Doba od konce čtyřicátých let nebyla vůbec jednoduchá. Nad politicky rozděleným světem visel Damoklův meč třetí světové války a někdy více, někdy méně se povážlivě houpal. Stačí si připomenouti alespoň některé kritické roky. Například r. 1953 Sověti poprvé vystřčili drápky, aby urovnali tak zvané nepokoje v tehdejší východní Německu. O tři roky později spadla definitivně maska obránce světového míru, když sovětské tanky brutálně potlačily osvobozenecké hnutí v Maďarsku. Roky 1961 a 1962, berlínská a karibská krize. Nikdy před tím nebylo nebezpečí světového konfliktu tak reálné jako tehdy, vždyť roznětka k němu byla přímo zde ve střední Evropě. A potom došlo také na nás. Bylo zapotřebí udělit řádnou lekci neposlušnému dítěti, které si dovolilo více, nežli dovolovala Moskva. Lidé se postupem času naučili s touto nejistotou žít. Pozvolna si začali zvykat na práci v kolektivu, snad také proto, že v kolektivu bylo možno provádět si navzájem různé druhy menších nebo větších tak zvaných kanadských žertíků, na tváři i těch největších pesimistů se alespoň občas usadil úsměv a jak je známo, s úsměvem jde věc lépe. A tak se podívejme alespoň na některé postavy naší obce, kterým sudičky vložily do kolébky dar veselí a smíchu.

Jednou z nich byl pan Václav Fikejz z čp. 48, kde dnes bydlí pan Jiří Pleva. Pan Fikejz pracoval na malém hospodářství, jeho oblibou byl chov hovězího dobytka. O svoje kravičky vždy pečoval, měl tak zvaný kontrolovaný chov, takže prodával i chovné jalůvky a nevím zcela jistě, ale možná i býčky. Vzpomínám, že se jeho fotografie objevila také v časopise „Náš chov“ spolu s jinými dobrými chovateli. U nás, tak jako v mnoha jiných obcích, kde bylo více stejných příjmení, se používalo přezdívek, aby se tato příjmení snadněji rozlišila. Pan Fikejz měl přezdívku Putyckej, lidově se tedy říkalo Vašek Putyckej. Pokud si dobře pamatuji z vyprávění mého otce, tak Fikejzovi bydleli původně na čp. 25, které dnes patří paní Marii Podolákové z

Nymburka. Zde prý byla stáčírna kořalky, tedy putyka a odtud také tato přezdívka. Václav měl dvě sestry, které se provdaly na Netřebí, a tak, co já pamatuji, žil dlouhá léta se svojí maminkou, kterou měl velice rád, a potom sám. Přestože byl veselý povahy – i v pokročilém věku chodil rád k zábavám – nikdy se neoženil a nás mladší bral jako rovnocenné kamarády. Nikdy nechyběl při žádné legraci, a tak také on sám se stával terčem různých žertů. Když opravoval obytnou světnici, chodíval spát na půdu. Aby mu tam nebylo smutno, tak místní ženy ustrojily ženskou figurínu do noční košile, vikýřem anebo snad jiným způsobem se dostaly do jeho noclehárny a potom z úkrytu pozorovaly, jak se asi bude tvářit, až tam svoji spolunocležnici najde. Na pozdější otázku, jak je s ní spokojen, říkával, že Důra jenom leží a nic nedělá. Jednou se ale Váša přece jen trochu urazil, a tak následující kapitolu můžeme nazvat třeba:

Jak Váša chytal ryby

Stalo se to v samém začátku družstva, kdy nebyla mechanizace a velké množství práce spoléhalo na pracovitě ruce. Bylo to z jara, na poli pod Švábem se hnojilo k bramborům. Hnůj se skopával z povozů a rozhazoval. Tehdy současně se také prováděl výlov Švábského rybníku. Pravděpodobně vinou pracovníků rybářství došlo k úniku ryb výpustí. Po zastavení průtoku vody potok pod hrází zůstal téměř bez vody. Zbyly pouze ojedinělé tůňky, do kterých se ryby stáhly. A tak Váša tehdy vykročil do práce nejen s vidlemi, ale také s vědrem. Úlovek přikryl, zabezpečil, ale postavil tak, aby jej měl stále z pole na očích. To právě vyprovokovalo dva kamarády, aby mu ryby vyfoukli. Museli s pomocí povozu překonat dosti velkou část pozemku směrem k rybníční hrázi, přebrodit potok, a tak z druhé strany již nebylo nikterak obtížné místo ryb naplnit vědro kamením. Tentokráte se prý Váša urazil, nepřijal to jako legraci a navrácený úlovek odmítl přijmout. Ale příliš dlouho to asi nevydržel, to by ani nebyl Váša.

Jiný takový příběh se udál o něco let později, to již družstvo vlastnilo více mechanizace, nejen že se již hnůj nerozhazoval ručně, ale po polích jezdily dva obilní kombajny, neodvážely se mandele snopů, ale sbírala se vymláčená sláma. A tak další příběh by mohl mít následující název:

Odborník na tvrdý alkohol

Bylo to v době žní, obracel jsem pomoklou slámu a pozbyl jsem při tom řetěz. Pan Zdeněk Hudeček, doufám, že mi promine, když zde uvedu jeho jméno, vždyť on sám také miloval legraci a rád se zúčastnil různých taškařin, sbíral slámu řezačkou. Řekl jsem mu, pokud se mu podaří řetěz nerozřezat, že ho za to odměním lahví slivovice. Podařilo se. Já získal řetěz a on slivovici.

Po nějakém čase mi ale řekl, že mu to v traktoru překáží, abych ji dal chlapům na stoh. Váša Fikejz, který byl jedním z dvojice pracovníků, jež dávala stohu uhlazený tvar, povídá: „Prosím tě, co to je.“ Odpovídám mu na to: „Přece čistá, nevidíš, jak je průzračně čistá?“ „Tak to jo, když je to čistá, pojď strejčku, napijeme se.“ Strejček, ten druhý z dvojice pracovníků, byl pan Bohuslav Voříšek z čp. 15, ale odmítl: „Jen pij Vášo sám.“ A tak Váša pil. Když jsem dovezl další fůru slámy, byl již ve velice povznešené náladě a zdaleka na mě volal: „Člověče, to bych si byl nikdy nepomyslel, že se po obyčejné čisté mohu tak strašně vožrat.“ Já mu na to ale říkám, že to nebyla čistá, ale slivovice. „Je je je,“ vykřikl, „ty seš,“ nevím již, jakým titulem mě obšťastnil, „dyťs říkal, že je to čistá.“ Já na to: „To ale ještě neznamená, že je to pravda, domníval jsem se, že poznáš sám, co piješ.“ A Váša si lehl na stoh, začal vyhazovat nohy do výše a propadl velkému návalu smíchu. A čemu že se vlastně smál? Sám sobě, že nerozeznal od sebe dva druhy tak odlišného alkoholu.

Kdybych měl vylíčit všechny veselé kousky a vyprávění, bylo by toho na několik stran. Jen tak namátkou vzpomínám, jak se smíchem vypravoval příhodu, kterou zažil ještě jako soukromník. Připravoval k setí na poli u pekelské cesty. Říkávalo se tam Na panském, jelikož to byly pozemky z první pozemkové reformy. Seděl na válci, který pozvolna táhl pár krav. Seděl, seděl, podřimoval, podřimoval, až si zdřímil více a spadl pod válec. Lehký dřevěný váleček, který právě pozbyl svoji zátěž, mu nemohl způsobit žádný vážnější pracovní úraz. Horší bylo, že pod válec také spadly otěže a najetím válce se napnuly. Každé tahu vyučené zvíře dobře ví, že zátah za obě otěže zároveň je povel k zastavení, což unavené kravičky ochotně vykonaly. A tak pod válcem uvězněnému Vášovi nezbylo, nežli volat na sousední pole na tetu Rovenskou, aby šla kravičky pobídnout a z nepříjemné pozice je vysvobodit.

A ještě jeden případ, kdy co by družstevník vlastnil pouze jednu, záhumenkovou kravičku. Přestože se o ni dobře staral, kravička jednou onemocněla. Váša s obavou pozoroval, jak se její zdravotní stav neustále zhoršuje, kravička nataženy všechny čtyři dělala dojem, že prožívá poslední minuty života, a tak se Váša rozhodl pro zásah řeznickým nožem. Nůž, který se asi již hodně dlouhou dobu nesetkal s brouskem, nebyl schopen toto dílo vykonat. Přesto ale nějakou bolest kravičce způsobil, kravička se lekla, vyskočila, no a? Nic... Byla zdráva. Smál se ještě po tom, když jsem mu doporučil, aby tento originální způsob léčby uveřejnil v některém veterinárním časopise.

Bohužel, je tomu již mnoho let, co ztuhl smích na jeho tváři. Opustil nás ve věku pouhých 63 let. V letošním roce by oslavil devadesáté narozeniny. Já si ale nedovedu Václava představit jako devadesátiletého stařečka, jak se belhá s

hulčičkou nebo smutně sedí na lavičce. Ne, to by určitě již nebyl on, ten věčně usměvavý Váša Fikejzu.

A tak si nyní říkám, že dnešní příspěvek měl mítí název Vzpomínky na Václava Fikejze. Ale vždyť vlastně hezké vzpomínky a úsměv patří k sobě.

Správní příslušnost Horek

Milan Novotný

Ves Horky leží sedm kilometrů severozápadně od Litomyšle, v nadmořské výšce 338 metrů. Je rozložena na návrší – hůrce – odtud původ jména obce. První písemná zmínka o Horkách pochází ze září roku 1226, kdy je na listině českého krále Přemysla Otakara I., kterou osvobozuje premonstrátský klášter v Litomyšli a jeho poddané od povinnosti zvané „hlava“, uváděn jako svědek vedle ostatních šlechticů z litomyšlského okolí také Glupen de Gor, tj. Hlúpen z Hor. Z Horek pocházeli zemané, kteří však ves patrně již před r. 1398 prodali. Jedním z nich, který je znám jménem, byl Tomáš Horka z Horek, připomínaný v souvislostech s okolními obcemi v l. 1397 – 1407 (r. 1397 držel Sloupnici, nejpozději od r. 1405 byl rychtářem v Chocni). Pochybnost panuje o zprávě, že r. 1398 koupil ves Horky od Tobiáše z Brandýsa jinak z Boskovic převor kartuziánského kláštera v Tržku u Litomyšle Pavel. Převor Pavel prý zároveň koupil i ves Zálší, dvůr v Tisové a několik selských statků ve Sloupnici. Před říjnem 1406 držel statek na Horkách Tomášek z Čivic.

Pro následující vývoj je velmi důležitým faktem, že před r. 1541 prodal Heřman Malecký z Malče svůj dědičný statek – celou ves Horky a poddanská hospodářství – bratřím Bohušovi a Janovi Kostkům z Postupic. Kostkové z Postupic drželi v této době panství litomyšlské, v jehož těsném sousedství přikupovali od počátku 16. stol. další obce a tvrze. Tak již r. 1506 držel Jan Kostka z Postupic městečko Heřmanice (dnes České Heřmanice), vzdálené něco málo přes kilometr od Horek. V ohledu správním a hospodářském se sice Heřmanice počítaly k panství Litomyšl, jelikož však Litomyšl byla zbožím zápisným (zástavním) a Heřmanice dědičným (svobodným, alodiálním), nedošlo k jejich úplnému splynutí. V r. 1513 postoupil Vilém Kostka z Postupic některé majetky v Heřmanicích písaři Urbanovi, jenž měl patrně za úkol zorganizovat a samostatně řídit zdejší správu kvůli výše zmíněné odlišnosti v právní povaze držby. Nabízí se otázka, zda nebyly z Heřmanic spravovány i další vsi, zakoupené v okolí Litomyšle Kostky z Postupic do jejich svobodného vlastnictví, mezi nimi i Horky.

R. 1544 koupil Bohuše Kostka z Postupic od Jana z Pernštejna panství Brandýs nad Orlicí, přičemž toto panství Kostkové z Postupic již předtím jednou drželi, a to od poloviny 15. stol. do r. 1506. Bohuše byl jedním z čelných představitelů stavovského odboje r. 1547. Po porážce tohoto odboje byl králem Ferdinandem I. potrestán odnětím panství Litomyšl, panství Nové Hradky mu bylo ponecháno do konce života. Na Brandýse nad Orlicí se musel zříci dědičného práva a přijmout toto panství z rukou králových jako léno (manství), totéž byl nucen učinit u zboží, jež dosud vlastnil dědičně v okolí Litomyšle. Jednalo se o Heřmanice, Vračovice, Horky, Člupek, dvůr ve Vlčkově, Přívrat, díl Morašic s kostelem, Újezdec, Sedlišťku a Pěšice. Tyto vesnice byly zároveň připojeny k brandýskému panství a vytvořily tak jeho jižní enklávy. Roku 1547 se tedy Horky staly součástí panství Brandýs nad Orlicí.

Asi r. 1557 Bohuše Kostka z Postupic zemřel, aniž zanechal přirozených dědiců. Brandýs jako manský statek tudíž připadl králi. Bylo však o něm jednáno s vdovou po Bohušovi Libuší z Lomnice, jež měla na Brandýse zapsáno velké věno. Toto panství jí tedy bylo prodáno a stalo se opět dědičným (svobodným). Libuše měla z prvního manželství s Bedřichem ze Žerotína syna Jana, jemuž brandýské panství připadlo po její smrti r. 1559. Jan z Žerotína, zemřelý r. 1583, zanechal syny Karla a Jana Diviše. Panství po Janově smrti spravovala vdova Magdaléna Slavatová z Chlumu a Košumberka, dokud se ho asi r. 1589 neujal Karel. Ten se pak s bratrem Janem Divišem o otcovské dědictví podělil r. 1597 tak, že každý z nich měl několik panství na Moravě a Brandýs připadl Janu Divišovi. Ten v květnu r. 1616 postoupil všechna práva k Brandýsu své manželce Anně a záhy zemřel. Pozůstalá vdova pak panství ještě téhož roku přenechala svému švagrovi Karlu staršímu ze Žerotína. Tomu bylo panství Brandýs za jeho politické postoje během stavovského povstání (věrnost císařské straně) zabaveno českými stavy v listopadu 1619. Panství měl jako komorní statek spravovat Adam Chval Kunaš z Machovic. Výnos z panství byl určen šlechtě z prácheňského a bechyňského kraje, jejíž statky byly vypleněny Marradasovým vojskem. Po bitvě na Bílé hoře bylo již na konci r. 1620 panství Karlu st. ze Žerotína restituováno. Po jeho smrti r. 1636 zemřela záhy i vdova po něm, Kateřina z Valdštejna. Panství měl zdědit Žerotínův vnuk – Karel Bruntálský z Vrbna. Na Žerotínově pozůstalosti však vážla vysoká pohledávka Marie z Lipé, rozené Zárubové z Hustiřan. Po vleklých jednáních jí bylo brandýské panství postoupeno r. 1644. Smlouvou z dubna r. 1652 pak toto panství prodala hraběti Janovi Bedřichovi z Trautmannsdorfu.

Jelikož Jan Bedřich zároveň držel rozsáhlé sousední panství Litomyšl, zrušil samostatnou správu brandýského panství a přesunul ji do Litomyšle. Z Horek je např. v litomyšlském urbáři z r. 1659 uveden panský dvůr a

rybníky, nikoliv již soupis hospodářů na poddanských gruntech a jejich povinností. Podobně je tomu u některých dalších vesnic z jižních enkláv brandýského panství. Pro berní účely (kontribuci) ale byla obě dominia evidována nějaký čas odděleně. U brandýského panství zde však situaci komplikoval fakt, že většina vsí ležících jižně od Brandýsa patřila ke kraji chrudimskému, samotný Brandýs a vsi od něj severně položené ke kraji hradeckému. R. 1674 jsou Horky při revisitaci berní ruly vedeny mezi vesnicemi, které jsou „od panství Brandejsa k tomuto panství [litomyšlskému] in contribuendo připojené“.

Poté, co r. 1652 získala panství Litomyšl a Brandýs nad Orlicí v osobě Jana Bedřicha z Trautmannsdorfu jednoho majitele, se tedy začal rozvolňovat svazek mezi vesnicemi tvořícími jižní enklávy brandýského panství a jeho jádrem v bezprostředním okolí Brandýsa. Tyto vesnice bylo vhodnější díky jejich geografické poloze přičlenit v ohledu hospodářském a berním k Litomyšli. Stalo se tak definitivně po r. 1696, kdy Jan Bedřich zemřel. Za pozůstalé děti spravovala jmění až do r. 1699 vdova Marie Eleonora Klára roz. ze Šternberka s poručníky. Toho roku se synové rozdělili o dědictví po otci a při té příležitosti byly od Brandýsa odděleny jižní vsi a přivtěleny k Litomyšli. V závěru 17. století se tak Horky stávají součástí litomyšlského zámeckého panství a zaniká díl brandýského panství v kraji chrudimském.

Panství Litomyšl získal nejstarší syn František Václav z Trautmannsdorfu. Držel ho přes půl století až do své smrti r. 1753. Tehdy panství ujala jeho nejmladší dcera Marie Josefa, provdaná za Františka Josefa Jiřího hraběte z Valdštejna. Po její smrti r. 1757 bylo panství odevzdáno ovdovělému hraběti, jenž r. 1758 získal přídomek z Vartemberka, a jejich plnoletému synovi Emanuelovi Filibertovi. Ten pak v l. 1758 – 1765 spravoval dominium za svého mladšího bratra Jiřího Kristiána, dokud tento nedosáhl plnoletosti. Jiří Kristián z Valdštejna–Vartemberka držel panství Litomyšl do r. 1791, kdy zemřel. Poté byli jeho potomci (syn Jiří Josef, zemř. 1825; vnuk Antonín, zemř. 1848) litomyšlskou, a tudíž i horeckou, vrchností až do zrušení patrimoniální správy, založené na poddanství, roku 1848.

Patrimonia však pokračovala ve své úřední činnosti ve formálně nezměněné podobě, ale již v plné závislosti na státu, ještě po přechodnou dobu do 1. 7. 1850, kdy vstoupil v platnost obecní řád. Horky pak v letech 1850 – 1960 přináležely k okresu Litomyšl, v l. 1961 – 2002 k okresu Svitavy. Agendu, kterou měl dříve na starosti okresní úřad, dnes pro Horky vykonává pověřený městský úřad v Litomyšli.

HORECKÝ ZPRAVODAJ. Vychází čtvrtletně. Vydává Obecní úřad Horky, Horky 55, 570 01 Litomyšl, tel.: 461 633 148, e-mail: obec.horky@lit.cz,

<http://sweb.cz/obec.horky> (tam též internetová verze zpravodaje). Bezplatné.